

Intelektuwalismo at Wika*

Renato Constantino

Ang tradisyon ng intelektuwalismo, kagaya ng sa mga bansang Kanluranin, ay umiiral sa ating kapwa bansang Asyano tulad ng India, Indonesia, Vietnam at iba pa.

Tulad natin, karamihan sa kanila ay nakaranas ng kolonyalismo, ngunit sa larangan ng sining at kultura, malayo tayo sa kanila. Ang dahilan nito ay ang pagkakaiba ng sistema ng kolonyalismong inilatag sa atin, at ang kawalan natin ng matatag na sibilisasyon noong tayo'y sinakop ng unang kolonisador.

Ang mga bansang nabanggit ko'y matataas na ang antas ng sibilisasyon nang sila'y nasakop at ang kanilang mananakop ay nagtatag ng *indirect colonialism* na hinayaang manatili ang mga institusyon at wika ng taumbayan. Sa Pilipinas, naging ganap ang pananakop sa lahat ng larangan ng ating buhay — sa relihiyon, sa edukasyon, sa istruktura ng lipunan, sa ekonomya, sa kultura at pati na sa wika. Dahil dito, ang tatak ng ating mananakop, lalo na yaong sa mga Amerikano, ay malalim na nakaukit sa ating mga institusyon, sa ating isip at pananaw sa daigdig.

Ang pagkakaiba ng ating karanasang kolonyal ang lumikha ng pagkakaiba ng ating pambansang katangian at ng pagsulong ng kasaysayan.

Samantalang palagi tayong inuudyok, lalo na sa karamihan sa ating mga eskuwela, na pag-aralan ang kaisipang Kanluranin, kulang sa diin at interes ang ating pag-aaral ng kasaysayan, kultura at mga ideya ng mga karatig-bansang Asyano. Ang lalong masama, tila hindi masyadong importante para sa atin — maliban lang siguro sa iilang klase ng mga gurong makabayan — na magalugad, madiskubre, at lubusang maunawaan ang mga sinulat ng ating mga kababayan, samantalang sa ibang bansa, ang pag-aaral ay batay sa mga akda ng sarili nilang mga pantas. Sa atin, ang laging tinutukoy ay ang mga akda

ng mga dayuhan. Hindi natin pinag-aaralan nang malalim ang mga kaisipan ng ating mga pantas sa pilosopiya at agham panlipunan.

Marami-rami na rin sa ating mga kababayan ang nakapag-ambag ng mahahalagang kontribusyon sa daigdig ng kaisipan. Subalit, kadalasa'y hindi natin ito binibigyan ng gaanong importansya. Ito'y isang dahilan ng kawalan ng tradisyong intelektuwal. Di katulad sa ibang bansa, wala tayong matutukoy na iba't ibang daloy ng pag-iisip na pinayayabong at pinasusulong ng mga grupong intelektuwal mula sa isang henerasyon tungo sa susunod. Wala tayong tinatawag na *intellectual tradition*.

Sa kabilang dako naman, dapat nating aminin na hindi nakatutulong sa pagbubuo at pagsusulong ng masaklaw na pag-iisip ang kasalukuyang edukasyon at ang pangkalahatang katayuan ng kultura.

Hindi rin natin maitatwa na kadalasan, ang mga nilikha ng ilan sa ating mga pantas ay pira-pirasong pag-aaral na hindi sumasaklaw sa kabuuan ng problema. Ito'y resulta ng sistema ng edukasyon na hanggang ngayon ay nababalutan ng kolonyal na pananaw. Ang impluwensya ng dating kolonisador ay malakas pa at ang mga institusyong itinatag nito ay malalaking balakid sa pagsusuri at pagtuklas ng tunay na Pilipino batay sa kongkretong kalagayan nito.

Ipinagmamalaki natin bilang isang bansa ang ating mataas na antas ng *literacy*, ngunit lumilikha tayo ng mga mamamayang walang karanasang intelektuwal tungkol sa kahulugan at layunin ng ating bayan. Ito sana ang magbibigay sa kanila ng batayan upang suriin ang kalagayang pambansa at pandaigdig. Marami sa atin ang walang alam o kaya ay walang pagpapahalaga sa ating minana sa kasaysayan. Wala tayong kakayahan makakuha ng inspirasyon o maging kritikal man sa minanang ito.

Hindi binibigyang-kakayahan ng ating sistemang pang-edukasyon ang ating mga estudyante na makita ang pagkakaiba ng malalim at mababaw na kaisipan. Mas gusto nila ang mga pelikula o palabas sa telebisyon na simpleng mga pormula ang ginagamit sa paglutas ng mga problemang personal. Ang mga problemang panlipunan ay di pansin o tinatratong di importante. Tatanda sila nang hindi man lang nakikilala ang ating mga likhang intelektuwal o ang kabuuang daigdig ng karunungan. Walang hamon para sa kanila ang misteryo at abentura ng intelektwalisasyon sapagkat mas naaakit sila ng mga kaalwanang materyal at aliwang hungkag. Ang ganito ay bunga ng artipisyal na kultura na epektibong kinakalat mula sa Kanluran.

Ang kababawan at kawalang-kakayahan sa gawaing pang-intelektuwal ay isang malubhang problema ng lipunan. Kakaunti ang mga Pilipinong maaaring masabing tunay na mga intelektuwal na nagsusuri, nagtataya, at nakauunawa sa lipunan bilang isang kabuuang ugnay-ugnay. Sa kanila, anumang nangyayari sa daigdig ay maaaring bigyan ng kahulugan at komprehensibong interpretasyon mula sa isang tiyak na pananaw. Bukod sa pagiging mapanlikha at mapagpuna, nakapagbibigay sila ng bagong mga haka-haka at obserbasyon nang walang takot at limitasyon. Natatanaw nila ang

*Inilathala sa *Mga Piling Diskurso sa Wika at Lipunan* na inedit nina Pamela C. Constantino at Monico M. Atienza, Lunsod Quezon: University of the Philippines Press, 1996.

hugis ng kinabukasan, at ang direksyon ng pagbabago. Kaya't marami sa kanila ang tinataguriang radikal, sapagkat pasulong ang kanilang pag-iisip at ang kanilang mga akda ay instrumento ng pagluluwal ng bagong kamalayan at kaayusan mula sa luma.

Marami sa ating kababayan ang nagmamalaki na sila ay kabilang sa intelihenteng sektor ng bansa. Ipinagmamalaki pa ng ilan sa kanila ang pagka-intelektuwal. Sa katunayan, ang marami sa kanila ay mga semi-intelektuwal lamang, at ang iba ay mga *mental technicians*.

Lumilitaw sa ating pagsusuri ng posisyon at katangian ng mga *mental technicians* sa ating bansa na sila ay biktima at daluyan ng kolonyal na kamalayan; sila ay tagatanggap ng *miseducation* at sa gayon ay nagiging *miseducators* ng lipunan.

Sapagkat ang edukasyon sa bansang ito kadalasan ay negosyong pinatutubuan, mahal ang pagtatamo ng mataas na kaalaman. Kaya't marami sa nakatatanggap ng tinatawag na edukasyon ay mga galing sa mga grupong katamtaman o malaki ang kita. Ang ganitong mga grupo ay may tendensiyang paboran ang kasalukuyang sistemang panlipunan kasama na ang namamayaning kamalayan sapagkat sila ang nakikinabang dito. Bukod pa rito, ang pagtanaw ng maraming pamilya sa edukasyon ay isang instrumento lamang ng pagtatamo ng personal na ambisyon sa buhay.

Ang pangkaraniwang layunin ay mataas na kita at katayuan sa lipunan. Di nakapagtataka na ang edukasyon, sa ganitong konteksto, ay nagiging pagkuha na lamang ng mga kasanayang maipagbibili nang mahal at makagagarantiya ng trabahong may prestihiyo. Karaniwan, ang nagbibigay ng ganitong trabaho ay ang *elite*, dayuhan man o Pilipino. Kaya't sinumang gustong magtagumpay sa daigdig ng mga *elite* ay kailangang may malinis na rekord. Di sila maaaring magpanukala ng mga radikal na ideya. Hindi sila maaaring makihalubilo sa mga grupong may masamang tatak sa establisimiyento. Hindi sila maaaring lumahok sa anumang protesta. Nakabilanggo sila sa isang linya ng kaisipan na pabor at nangangalaga sa *status quo*.

Ang pag-iwas sa anumang uri ng pakikisangkot ay siguradong pipigil sa anumang tendensiya tungo sa malalim na pag-iisip at tunay na intelektwalisasyon. Ang tagumpay sa anyo ng kariwasaan sa buhay at pagbili ng maraming mga *status symbol* ay lalo pang makababawas sa anumang interes na pag-aralan at baguhin ang kabuuang lipunan para sa interes ng karamihan. Mas masahol pa rito, nagsisilbing intelektuwal ng naghaharing uri ang mga nagtatagumpay na ito. Sila ang nagiging aktibong tagapagtanggol ng kasalukuyang kalagayan. Hindi naman nila nararamdaman ang nawala sa kanila sapagkat abala sila sa pagpapayaman at sa mabababaw na pang-aliw.

Ilang dekada nang patuloy na pinarurupok o pinahihina ng ating pagtanggap at pagkaalipin sa wikang banyaga ang kalidad ng intelektwalisasyon dito sa bansa.

Ang laging binibigyang-halaga ay ang wikang dayuhan, tradisyon at kapangyarihan sa kasalukuyan. Hindi nakapagtataka na ang ating pag-iisip ay hinuhubog ng itinuturong maka-dayuhan at ng mismong reyalidad. Ang ating mga pasiya ay laging nababatay sa

ating pakikitungo sa ibang mga bansa at sa mga dayuhang institusyong namamayani sa pambansang kabuhayan natin. Sa ganitong konteksto, Ingles ang binibigyang prayoridad sa edukasyon at negosyo. Pinalilitaw na isang pangangailangan sa mga Pilipino ang masanay sa wikang banyaga upang magtagumpay sa daigdig ng produksiyon at kalakalan. Alam natin na ito ay pinabulaanan na ng karanasan ng Hapon at maging ng ating mga kahanggang tulad ng Taiwan at South Korea na umunlad nang husto gayong sariling wika ang pangunahing gamit.

Sa ating karanasan, ang mahabang kasaysayan ng paggamit ng Ingles ay di nagbunga ng kaunlaran, maliban sa mga nagtatrabaho sa mga dayuhang kompanya o sa ibang mga bansa. Bagkos, ang Ingles ay nakapigil sa pag-unlad ng karamihan sa mga Pilipino na di lubos na nakauunawa rito ngunit napilitang mag-aral nito at sa pamamagitan nito. Nauntol ang pag-unlad ng wikang pambansa bilang wikang panturo, wikang opisyal, at wika ng negosyo. Naging limitado ang kaalaman at kakayahan ng maraming Pilipino na itinali sa Ingles gayong hindi nila magamit ito sa malalim at maunlad na paraan.

Ang paggamit ng wikang banyaga bilang wikang panturo ay sagabal sa pag-iisip dahil dapat munang masanay ang mag-aaral sa bagong mga tunog, tono, at balangkas ng pangungusap. Nahihirapan siyang ipahayag ang kanyang mga saloobin at ito'y pumipigil sa kanyang pag-iisip. Kaya, makikita natin na marami sa ating mga kababayan ang hindi sanay mag-isip nang malalim. Hindi nila ganap na nauunawaan ang mga aklat at periyodikong nakasulat sa Ingles. Hirap na hirap ang marami sa atin na mag-usap sa wikang Ingles pero hindi rin sila makapag-usap nang mahusay sa sarili nating wika dahil ito ang napabayaang.

Ang wika ay instrumento ng pag-iisip. Sa pamamagitan ng wika ay umuunlad ang kaisipan. Sa pag-unlad naman ng kaisipan ay umuunlad ang wika. Ngunit kapag ang wika ay naging sagabal sa pag-iisip, ang pag-iisip ay nababansot o nababaog at magbubunga naman ng kulturang bansot. Ang malikhain, mapanuri at mapagbuod na kaisipan ay hindi uunlad sapagkat ang mga mag-aaral ay nahirati sa pagsasaulo sa dayuhang wika.

Dahil sa mekanikal na paraan ng pag-aaral, pangkalahatang ideya lamang ang natututuhan ng mga mag-aaral; hindi nagkakaroon ng masusing pagsusuri at malalim na pag-unawa. Kaya naging ugali na ng maraming estudyante ang mag-aral lamang para makasagot nang tama at pumasa sa pagsusulit para makatapos ng kurso. Napipigil ang malayang pag-iisip sapagkat ang wikang panturo ay iba sa wikang ginagamit sa labas ng klase. Ang isang mag-aaral ay nasisiyahan na lamang sa pangangalap ng impormasyon. Ngunit bihira niyang magamit ang impormasyong ito para mapalalim ang kanyang pang-unawa sa mga suliranin ng kanyang lipunan.

Sa kabila ng mga humahadlang sa pag-unlad ng wikang pambansa, nakikita natin ang pagyabong ng lengguwahe na yumaman sa paghiram sa iba't ibang diyalekto at sa salitang Ingles, Kastila't iba pa. Dumarami na ang akda sa ating wika dahil sa lumalaki ang publiko nito. Ang wika ay mas mabilis na uunlad kung ito'y ginagamit sa seryosong pag-iisip at hindi lamang pambahay, panlansangan o pang-aliw. Ang wikang katutubo na yumayabong ay nakatutulong sa katutubong pag-iisip.

Ang pelikulang Pilipino, ang mga popular na programa sa telebisyon, ang nakararaming nakikinig sa radyo at malaking sirkulasyon ng mga pahayagang Pilipino ay mga hudyat ng pamamayani ng wikang pambansa.

Tinatanggap ko ang kakulangan ng aking henerasyon sa pagsakatuparan ng ganitong hangarin at hinahangaan at dinadakila ko ang kabataan ngayon na kumikilala at buong dangal na nagbigay buhay sa ating wika.

Ang wikang Filipino ay wikang mapagpalaya. Ito ang magiging wika ng tunay na Pilipino.

Ang edukasyon ay dapat lumikha ng mga Pilipinong naniniwala na sila, bilang indibiduwal o kolektibo, ay pantay sa ibang mga sambayanan. Ang paggamit ng sariling wika bilang instrumentong mapagpalaya at nagbibigay-kapangyarihan ay isang mahalagang hakbang tungo sa layuning makabansa.

Ang “Universal Approach” at Ang Wikang Pambansa ng Pilipinas*

Ernesto Constantino

Batay sa papel na binasa sa Ingles noong Disyembre 22, 1972 sa unang Conference on Language Policy and Language Development of Asian Countries na ginanap sa Maynila, Disyembre 18-22, 1972. Ang unang bersiyon nito ay lumabas sa Sikat, Rogelio at Pamela D. Cruz, edd., 1972-73, *Mga bagong panuntunan sa wika, literatura at kultura (Jornal ng Masaklaw na Edukasyon nos. 23-24 [General Education Journal nos. 23-24])*. Gusto kong magpasalamat kay Mis. Pamela D. Cruz at kina Mr. Rogelio R. Sikat at Mr. Jesus F. Ramos sa pagtulong nila sa peg-edit sa papel na ito.

“Universal Approach” at Filipino

TINUTUKOY ng terminong “universal approach” o “paraang unibersal” ang paraang iprinopos ng mga lingguwist ng Unibersidad ng Pilipinas (UP) sa 1971 Kombensiyon Konstitusyonal (Konkon) para sa pagdebelop ng isang wikang pambansa para sa Pilipinas.¹ Ang paraang ito ay inihaharap dito sa komperensiyang ito para madiskas at mapag-aralan ng mga taong paris ninyo na interesadong makakita o makaalam sa kahalagahan o kontribusyon nito sa solusyon sa problema ng Pilipinas tungkol sa wikang pambansa.

*Inilathala sa *Filipino o Pilipino?: mga bagong babasahin sa pambansang wika at literatura* na Inedit nina Ernesto Constantino, Rogelio Sikat at Pamela D. Cruz. Manila: Rex Book Store, 1974.

¹ Kabilang sa mga lingguwist ng UP na nagpropos sa “universal approach” sina Propesor Consuelo J. Paz, Mis Emilita L. Cruz at ang sumulat ng papel na Ito. Ang pagsama ni Dr. Cecilio Lopez sa grupong ito ay nagbigay ng ibayong lakas sa “universal approach.”